

Den värmländska kompetensförsörjningen

Årjäng
Våren 2022

Ansvarig verksamhet	Regional utveckling
Kontakt	Ulrica Matthed Bergström, strateg kompetensförsörjning Britta Zetterlund Johansson, strateg kompetensförsörjning
Datum	2022-04-27
Diarienummer	RUN/220095
Region Värmland Regionens hus 651 82 Karlstad	

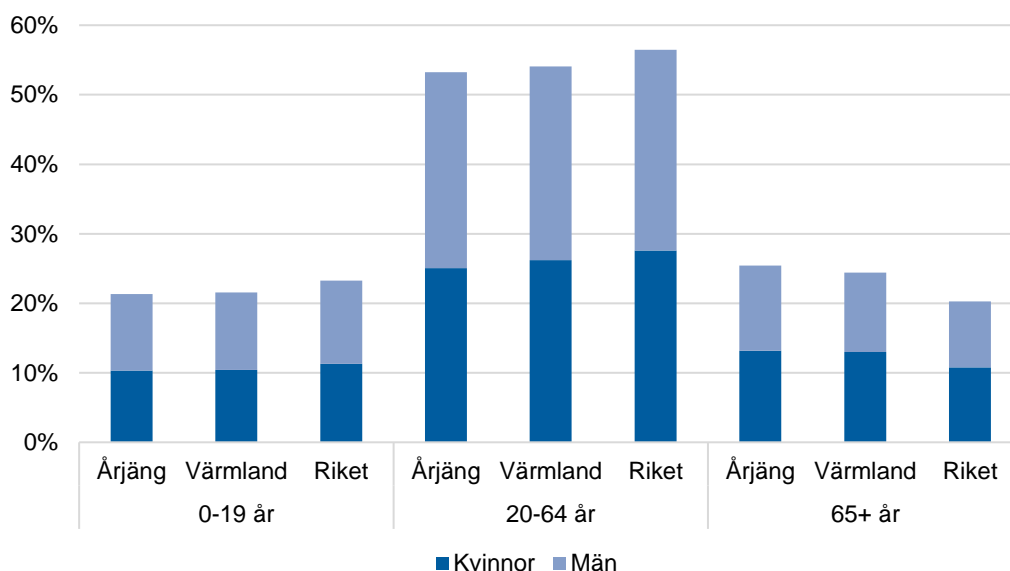
Innehåll

Befolkning 2021 – 2040.....	4
Gymnasiebehörighet	7
Andel behöriga lärare	9
Ämnesinriktning gymnasiet.....	10
Genomströmning gymnasiet.....	11
Avbrott gymnasiet.....	12
Unga som varken arbetar eller studerar (UVAS)	13
Övergång till eftergymnasial utbildning	17
Utbildningsnivå	18
Sysselsättning	21
Arbetslöshet.....	22
Köns- och åldersfördelning per bransch.....	25

Befolkning 2021 – 2040

Statistiska centralbyrån (SCB) tar årligen fram en befolkningsframskrivning som baseras på antaganden om barnafödande, dödlighet samt flyttningar. Dessa antaganden har i sin tur baserats på hur utvecklingen sett ut under de senaste nio åren i kommunen, länet och riket. Allt annat lika, så ser SCB att befolkningen kommer att utveckla sig så här till 2040.

Viktigt att komma ihåg är att en befolkningsframskrivning inte är någon sanning om framtida befolkningsutveckling, utan en prognos främst baserad på de senaste årens utveckling i regionen och utvecklingen i riket som helhet. Störst osäkerhet i prognosen råder kring antalet personer som invandrar till Sverige, eftersom det till stor del är beroende av förhållanden i vår omvärld samt invandringspolitiska beslut. Vi ser till exempel en minskande invandring under de senaste åren på grund av en striktare invandringspolitik i Sverige, och coronapandemin har ytterligare begränsat rörelsefriheten i världen. En minskad invandring påverkar Värmlands befolkningsutveckling stort, eftersom länets folkökning under lång tid drivits av invandringen.

Figur 1: Befolkningen i Årjäng, Värmland och riket efter kön och ålder, 2021
(Källa: SCB)

Detta diagram visar hur befolkningsstrukturen i Årjäng skiljer sig från Värmland och riket som helhet. Befolkningen är indelad efter kön och efter åldersgrupperna 0–19 år, 20–64 år samt 65 år och äldre. I jämförelse med riket som helhet har Värmland mindre andelar av befolkningen som är 0-19 och 20-64 år, och en större andel som är 65 år och äldre.

Årjäng kommun har lika stora andel av befolkningen som är 0-19 år som länssnittet, och en något mindre andel i arbetsför ålder. Däremot har kommunen en större andel av befolkningen som är 65 år eller äldre. Kombinationen av en lägre andel i arbetsför ålder och en större andel äldre kan påverka kommunens försörjningsbörda negativt, då det är färre som arbetar och genom inkomstskatten finansierar välfärden och fler som nyttjar den genom omsorg, sjuk- och hälsovård.

Åldersgrupp	Kön	Folkmängd		Förändring	
		2021	2040	Antal	Procent
0-19	Kvinnor	1 028	922	-106	-10,3%
	Män	1 092	1 004	-88	-8,1%
	Samtliga	2 120	1 926	-194	-9,2%
20-64	Kvinnor	2 492	2 277	-215	-8,6%
	Män	2 801	2 536	-265	-9,5%
	Samtliga	5 293	4 813	-480	-9,1%
65+	Kvinnor	1 309	1 377	68	5,2%
	Män	1 220	1 402	182	14,9%
	Samtliga	2 529	2 779	250	9,9%
Totalt	Kvinnor	4 829	4 576	-253	-5,2%
	Män	5 113	4 942	-171	-3,3%
	Samtliga	9 942	9 518	-424	-4,3%

Tabell 1: Befolkningsförändringar i Årjäng kommun 2021-2040, per åldersgrupp och kön
(Källa: SCB)

Denna tabell visar befolkningen i Årjäng kommun 2021 samt den förväntade befolkningen 2040 efter åldersgrupp och kön. En total minskning av befolkningen till 2040 prognostiseras till drygt fyra procent. Befolkningen i arbetsför ålder förväntas minska med 9,1 procent, medan barn och unga förväntas minska ungefär lika mycket. Befolkningen 65 år och äldre förväntas däremot öka med nästan tio procent.

Procentuellt är den förväntade utvecklingen ganska likartad för både kvinnor och män i den arbetsföra befolkningen. Bland barn och unga förväntas antalet kvinnor minska mer än antalet män, och i den äldsta delen av befolkningen förväntas antalet män öka mer än antalet kvinnor. Sammantaget medför det att antalet kvinnor förväntas minska något mer än män till 2040.

Åldersgrupp	Kön	Folkmängd		Förändring	
		2021	2040	Antal	Procent
65-69 år	Kvinnor	330	316	-14	-4,2%
	Män	317	348	31	9,8%
	Samtliga	647	664	17	2,6%
70-74 år	Kvinnor	291	304	13	4,5%
	Män	329	359	30	9,1%
	Samtliga	620	663	43	6,9%
75-79 år	Kvinnor	302	270	-32	-10,6%
	Män	282	280	-2	-0,7%
	Samtliga	584	550	-34	-5,8%
80-84 år	Kvinnor	179	222	43	24,0%
	Män	163	204	41	25,2%
	Samtliga	342	426	84	24,6%
85-89 år	Kvinnor	126	150	24	19,0%
	Män	85	135	50	58,8%
	Samtliga	211	285	74	35,1%
90-94 år	Kvinnor	62	86	24	38,7%
	Män	38	64	26	68,4%
	Samtliga	100	150	50	50,0%
95+ år	Kvinnor	19	29	10	52,6%
	Män	6	12	6	100,0%
	Samtliga	25	41	16	64,0%

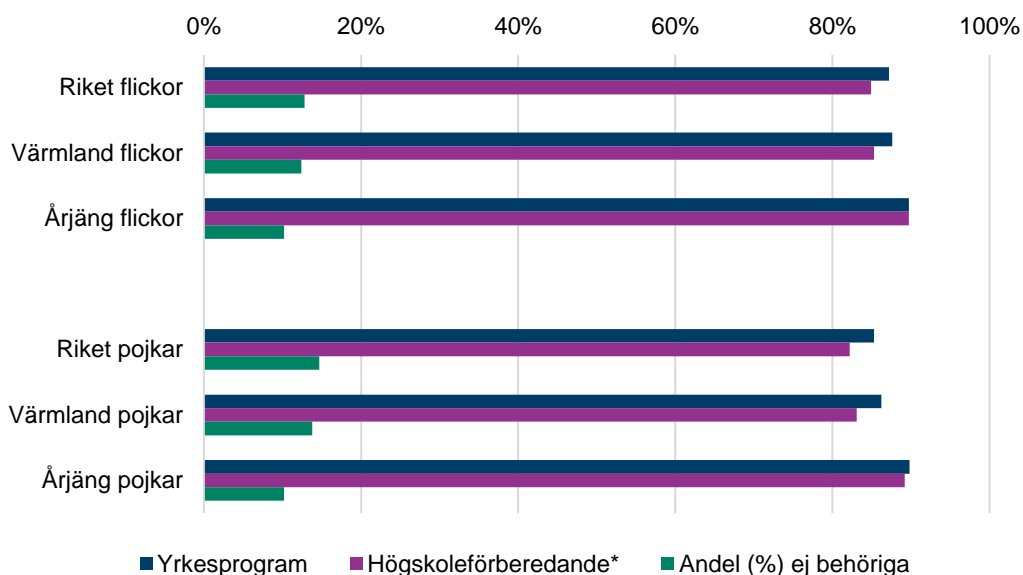
Tabell 2: Befolkningsförändringar i Årjäng kommun 2021-2040, åldersgruppen över 65 år
(Källa: SCB)

I tabellen på föregående sida såg vi att gruppen 65 år och äldre som helhet förväntas öka med 9,9 procent till 2040, men om vi tittar närmare så ser vi en del viktiga skillnader mellan åldersgrupperna och mellan kvinnor och män.

Befolkningen 65-69 år förväntas som helhet öka med 2,6 procent till 2040, men antalet kvinnor förväntas minska med 4,2 procent medan antalet män förväntas öka med 9,8 procent. Överlag är det en ojämn könsfördelning i den förväntade befolkningsutvecklingen, där antalet kvinnor förväntas minska mer eller öka mindre än antalet män i samtliga åldersgruppen. Av den totala förväntade folkökningen på 250 personer i gruppen 65 år och äldre står männen för nästan 73 procent.

Vad gäller den påverkan på försörjningsbördan som kan bli en effekt av att andelen av befolkningen i arbetsför ålder minskar så skulle detta kunna lindras något genom att fler fortsätter arbeta efter att de fyllt 65 år. Dessvärre hjälper inte det Årjäng i någon stor mån, eftersom befolkningen 65-69 år förväntas öka ganska lite. Problemet med försörjningsbördan kan alltså förvärras ytterligare när man tittar närmare på åldersfördelningen i gruppen 65+ i och med att de allra äldsta, de som generellt sett är i störst behov av hälso- och sjukvård, ökar stort.

Gymnasiebehörighet

Figur 2: Behörighet till gymnasieskolan, läsåret 2020/21

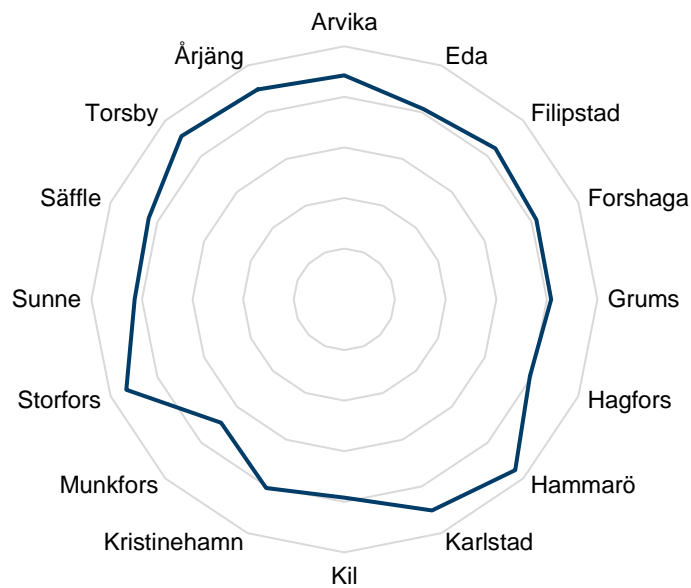
(Källa: Skolverket)

*Andelen behöriga till högskoleförberedande program har beräknats som ett snitt av andelen behöriga till estetiskt program, ekonomi-, humanistiska och samhällsvetenskapliga program och naturvetenskapligt och tekniskt program.

Eftersom yrkesprogram har lägst antagningsbetyg så är andelen behöriga till yrkesprogram + andelen ej behöriga = 100 procent av eleverna.

När det gäller andelen elever som gick ur grundskolan med gymnasiebehörighet läsåret 2020/21 så ligger Värmlands län något högre än riket som helhet, både för yrkesprogram och högskoleförberedande program och både för flickor och pojkar.

Andelen flickor som går ur grundskolan i Årjäng med behörighet till både yrkesprogram och högskoleförberedande program är högre än länsnittet. Även bland pojkarna i Årjäng är gymnasiebehörigheten högre än länet överlag, både till yrkesprogram och högskoleförberedande program.

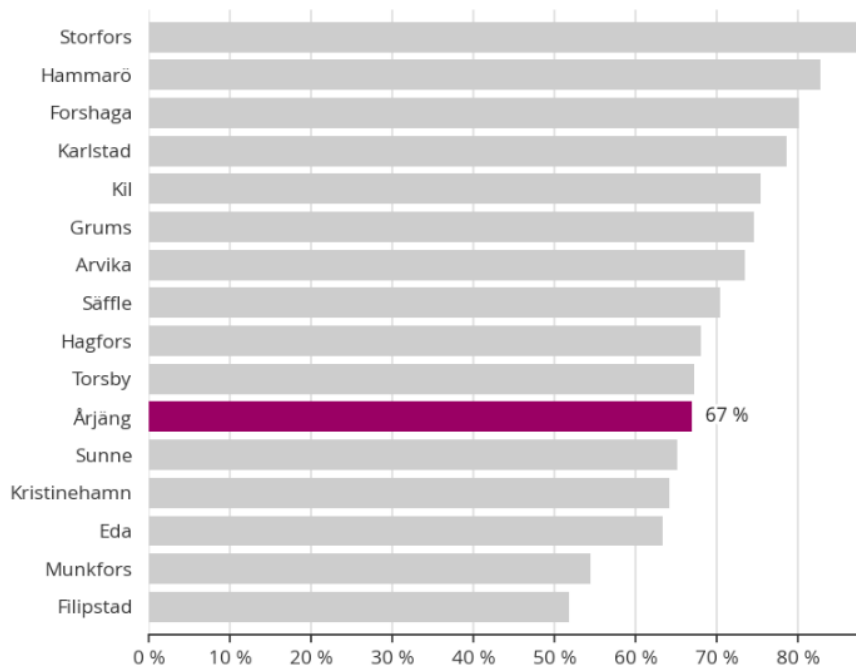

Figur 3: Skillnad i gymnasiebehörighet, läsåret 2020/21
(Källa: Skolverket)

Det ser väldigt olika ut med gymnasiebehörigheten i de värmländska kommunerna. I diagrammet ovan är gymnasiebehörigheten lägst i den mittersta cirkeln (0 procent) och högst längst ut (100 procent), och varje cirkel är 20 procent. Vi kan tyvärr inte visa skillnaderna mellan flickors och pojkars gymnasiebehörighet eftersom små värden i vissa kommuner gör att siffrorna inte blir jämförbara.

Andel behöriga lärare

Grundskolan i Årjäng kommun ligger i det nedre mellanskiktet när det gäller lärarbehörighet, jämfört med andra värmländska kommuner.

Källa: Skolverket

Figur 4: Andel behöriga grundskollärare i Värmland, oktober 2021
(Källa: SCB / Läraryrskommittén)

I oktober 2021 hade motsvarande 67 procent av lärarna i grundskolan i Årjäng kommun lärarlegitimation och behörighet i minst ett ämne. Jämfört med andra kommuner i landet är lärarbehörigheten i Årjäng nära genomsnittet. Kommunen är rankad som nummer 182 bland landets 290 kommuner.

Av de sammanlagt 86 heltidstjänsterna i grundskolan i Årjäng kommun (motsvarande 104 lärare) var det 58 som hade lärarlegitimation och behörighet i minst ett ämne.

– Det är positivt att behörigheten i Årjäng ökar, men läget i landet är samtidigt allvarligt. Bristen på behöriga lärare hotar kvaliteten i svensk skola och hela vår framtid som kunskapsnation, säger Läraryrskommitténs ordförande Johanna Jaara Åstrand.

Bland kommunerna i Värmlands län har Storfors störst andel behöriga lärare (88 procent) och Filipstad lägst (52 procent).

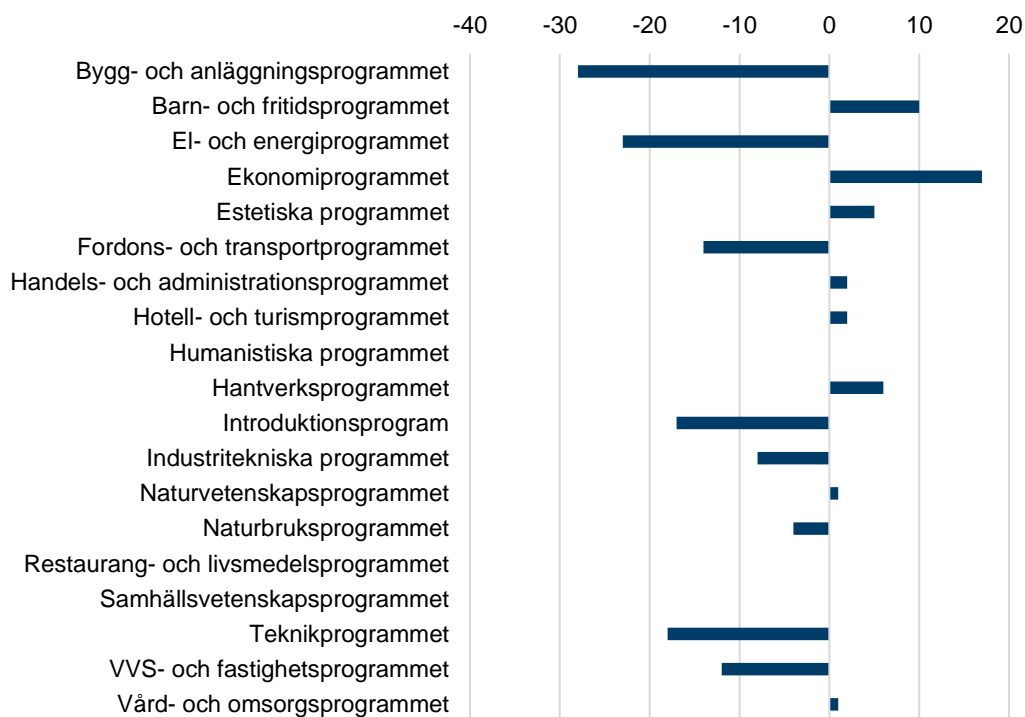
Text och diagram från Läraryrskommitténs årliga uppdatering¹:

<https://www.lararforbundet.se/artikelsidor/kolla-andelen-behoriga-i-din-kommun?region=arjangs-kommun>

¹ Senast uppdaterad 31 mars, 2022

Ämnesinriktning gymnasiet

Den könsuppdelade arbetsmarknaden syns redan i unga kvinnors och mäns val till gymnasiet. De inriktningar som har en större andel kvinnor leder till kvinnodominans i motsvarande bransch på arbetsmarknaden, och likadant för män.

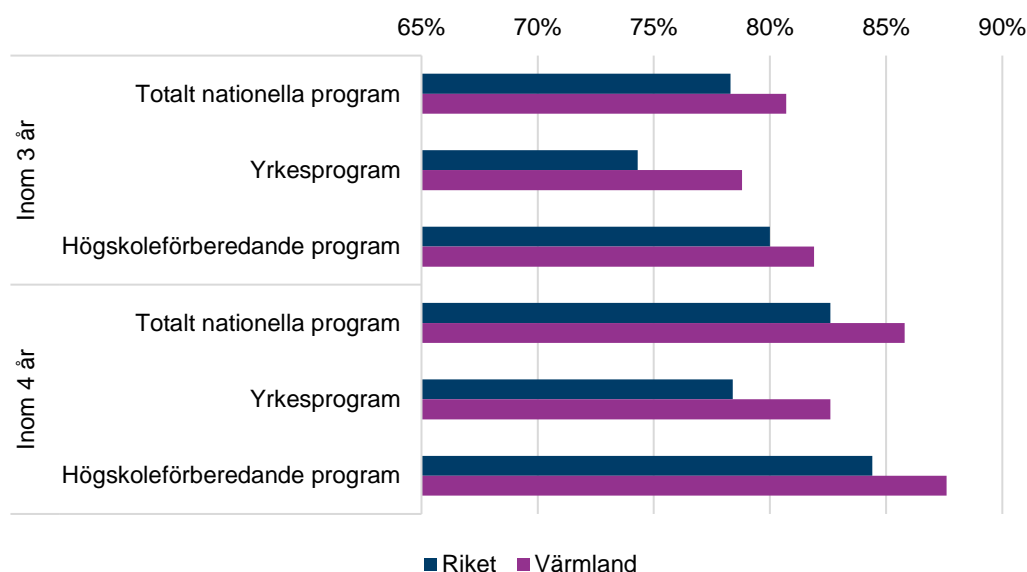
Figur 5: Mäns och kvinnors studieinriktning på gymnasiet, 2019
(Källa: SCB)

I diagrammet ovan visas utbildningar med en övervikt av män till vänster om axeln och en övervikt av kvinnor till höger om axeln. Diagrammet visar övervikt kvinnor och män i antal, enligt axeln överst i diagrammet. Korta staplar visar på liten obalans och längre staplar på större obalans. Det aktuella året var det inga elever från Årjäng som gick humanistiskt program, och på restaurang- och livsmedelsprogrammet samt samhällsvetenskapsprogrammet var det lika många kvinnor och män. Därav blir balansen 0 och ingen stapel visas.

Bland elever på gymnasiet 2019 som var folkbokförda i Årjäng var det störst obalans på bygg- och anläggningsprogrammet och på el- och energiprogrammet, där det var en övervikt av män. Även teknikprogrammet, introduktionsprogrammet och fordons- och transportprogrammet hade en övervikt av män. Ekonomiprogrammet och barn- och fritidsprogrammet hade istället en övervikt av kvinnor.

Dessa ämnesinriktningar speglar i hög utsträckning vilka branscher kvinnor och män arbetar i.

Genomströmning gymnasiet

Figur 6: Genomströmning gymnasiet, startläsåret 2017/18
(Källa: Skolverket)

Diagrammet visar andel (%) som slutfört gymnasieprogram med examen inom tre eller fyra år. Observera att vi inte tagit med genomströmningen för introduktionsprogram, utan fokuserar på de nationella programmen. Genomströmningen är generellt högre inom de högskoleförberedande programmen än inom yrkesprogrammen.

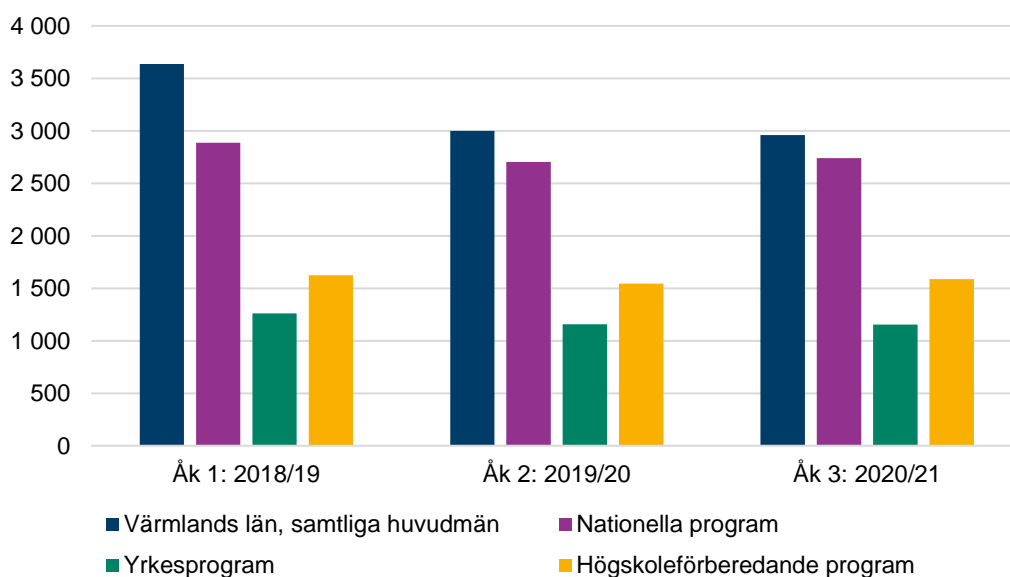
Eftersom Skolverkets statistik inte baseras på elevernas folkbokföringskommuner utan skolans placering kan vi inte visa data för Årjäng kommun utan visar genomströmningen för länet.

Genomströmningen i gymnasieskolan i Värmland är genomgående högre än snittet för riket. Inom yrkesprogrammen är genomströmningen på tre år strax under 79 procent (74 procent i riket) och på fyra år knappt 83 procent (78 procent riket). Inom de högskoleförberedande programmen är genomströmningen på tre år 82 procent (80 procent riket) och på fyra år nästan 88 procent (84 procent riket).

Avbrott gymnasiet

Skolverkets statistik visar samtliga avbrott, och orsaken till att en elev försvinner ur statistiken från ett år till ett annat behöver inte nödvändigtvis bero på att hen avbrutit sina studier. Till exempel kan en elev åkt som utbytesstudent eller flyttat till annat län. Eftersom varken SCB, Skolverket eller CSN har data där en kan följa individer genom skolgången är det svårt att med säkerhet säga vart individerna tar vägen.

Här får vi visa siffror för länet. 2020 var det enligt Skolverket tre procent av nybörjare i gymnasiet som också var folkbokförda i Värmland som gjorde avbrott/studieuppehåll föregående år, vilket är samma siffra som rikssnittet. Det var 23 procent som bytte från introduktionsprogram till ett nationellt program, vilket var två procentenheter lägre än rikssnittet.

Figur 7: Förändringar i elevantal i kullen som började gymnasiet hösten 2018
(Källa: Skolverket)

Men för att se hur elevantalet förändras från ett år till ett annat kan det vara intressant att följa en kull över tre år, en förmodad gymnasieutbildning. Ser vi enbart på antalet elever och jämför hur många som började gymnasiet hösten 2018 och hur många som är kvar i oktober 2021 när mätningen görs så har totalt 19 procent av eleverna försvunnit längs vägen. Denna siffra avser samtliga huvudmän och inkluderar introduktionsprogrammen, och det största tappet sker mellan första och andra året.

Bland de nationella programmen är förändringen mycket mindre, en minskning med fem procent totalt. Yrkesprogrammen minskade elevantalet med nio procent under de här åren, och de högskoleförberedande programmen endast två procent.

Unga som varken arbetar eller studerar (UVAS)

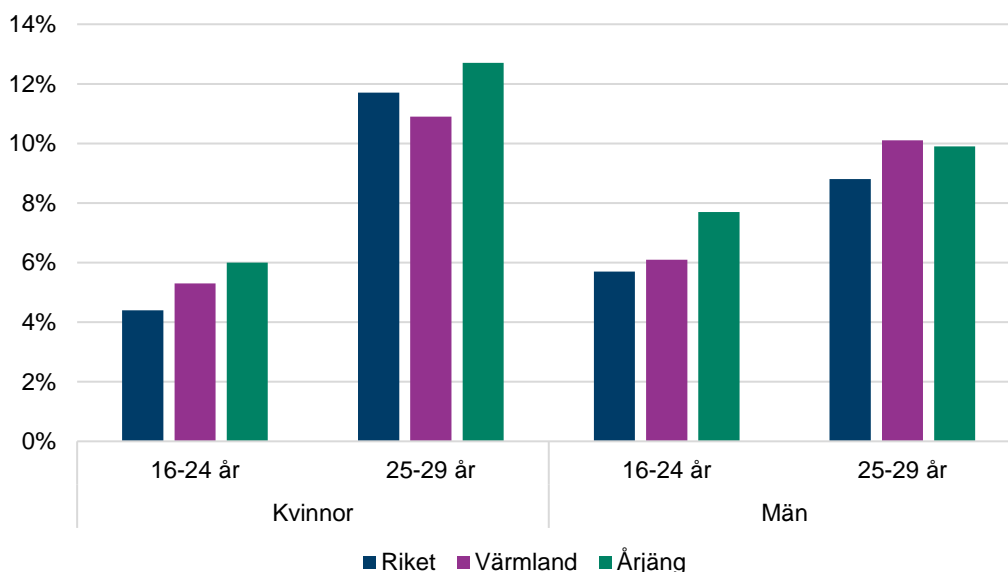
Definitionen för unga som varken arbetar eller studerar är: Unga mellan 16-29 år som är folkbokförda i Sverige och under ett helt kalenderår:

1. Inte haft inkomster över ett basbelopp, 47 300 kr (2020)
2. Inte haft studiemedel, varit utbildningsregistrerad eller studerat vid SFI mer än 60 timmar

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) UVAS-statistik bygger på underlag som innefattar hela befolkningen i åldern 16 till 29 år, inte endast ett urval, vilket gör att problem med bortfall som vid exempelvis enkätundersökningar kan undvikas.

Sedan 2015 innehåller statistiken ett antal unga vuxna som är skrivna i Sverige men arbetar i Norge och Danmark, och det får störst påverkan på siffrorna för angränsande regioner såsom Värmland. MUCF har tittat på statistiken från 2014, då gränspendlarna räknades bort, och såg en påverkan på den värmländska statistiken med tre procent om dessa inkluderades². I Årjäng och Eda, de två kommuner som har de största andelarna gränspendlare, steg antalet UVAS med runt tio procent om gränspendlarna räknades med. Vi kan utgå från att överskattningen av antalet UVAS fortfarande är högre i Värmland än i andra regioner, men vi vet inte exakt hur mycket högre eftersom det i dagsläget inte finns några möjligheter att samköra statistik mot Norge.

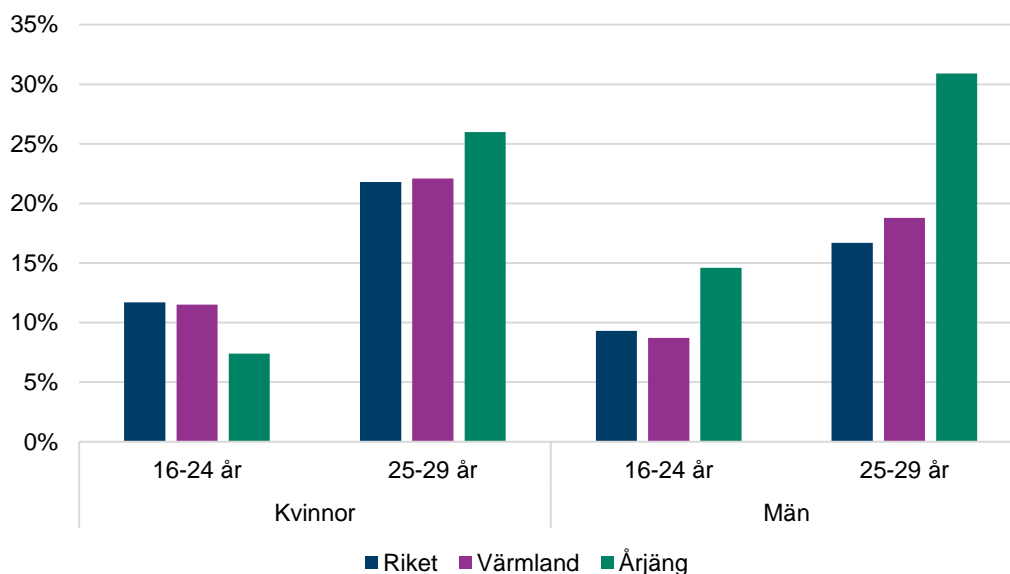
De senaste gränspendlingssiffror vi har är från 2017, och då var det 881 personer (274 kvinnor och 607 män) folkbokförda i Årjäng som pendlade till arbete i Norge. De stod för 21 procent av de totalt 4 217 värmländska invånare som arbetspendlade till Norge 2017. Årjäng är därmed den kommun som står för den största andelen av de värmländska gränspendlarna.

Figur 8: Unga som varken arbetar eller studerar 2019, INRIKES födda
(Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF)

När det gäller unga som varken arbetar eller studerar och som är födda i Sverige ligger Årjäng över både Värmland och riket som helhet bland både kvinnor och män i båda åldersgrupperna, förutom bland män 25-29 år där kommunen ligger strax under länssnittet men över rikssnittet.

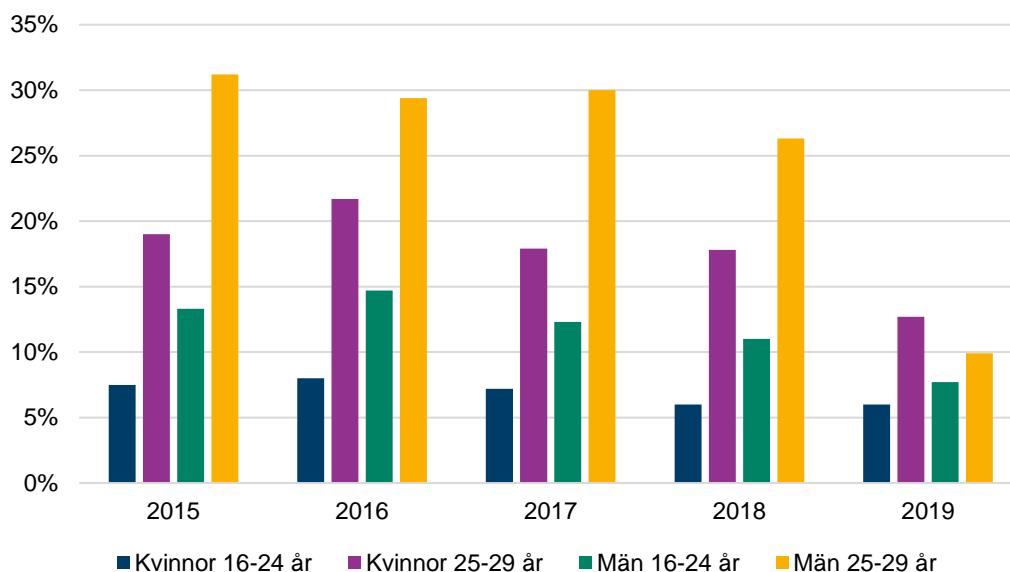
² https://www.mucof.se/sites/default/files/2021/10/forandringar_av_uvas-siffror_fran_och_med_ar_2015.pdf

Figur 9: Unga som varken arbetar eller studerar 2019, UTRIKES födda
(Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF)

När det gäller unga som varken arbetar eller studerar och som är födda utanför Sverige är bilden något mer blandad. Bland kvinnor 16-24 år har Årjäng en mycket mindre andel som varken arbetar eller studerar jämfört med resten av länet och riket som helhet, men i samtliga övriga grupper ligger kommunen högre. Bland utrikes födda män 25-29 år har kommunen en mycket större andel jämfört med läns- och rikssnitten.

Dessa siffror påverkas också av att personer som är folkbokförda i Värmland men arbetar i Norge inte är rensade från statistiken. Personer som både är födda i Norge och arbetar på andra sidan gränsen men bor i Sverige blir registrerade som utrikes födda som varken arbetar eller studerar, och vi vet att gränskommunerna har ett större antal invånare som är födda i Norge.

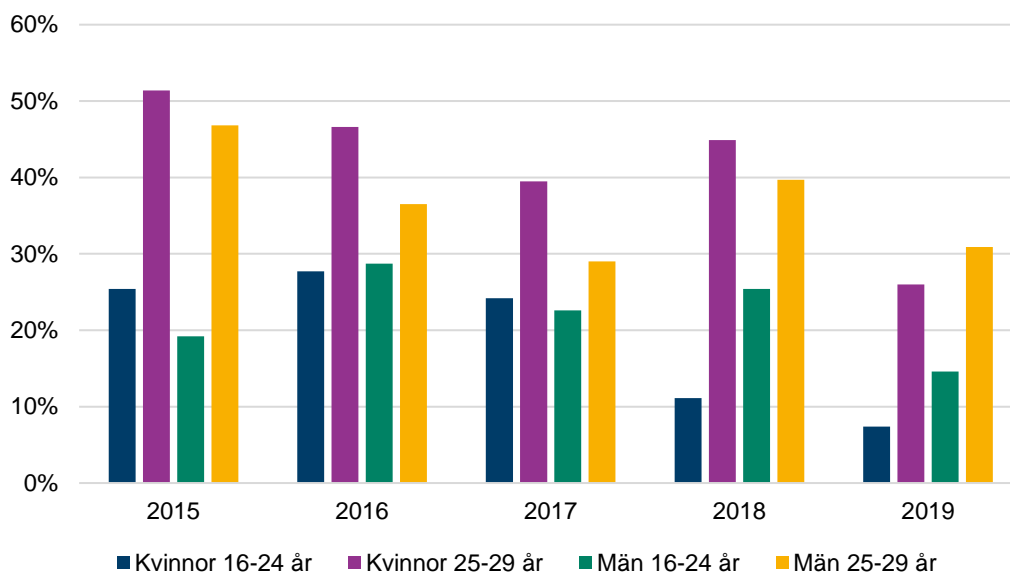

Figur 10: Unga i kommunen som varken arbetar eller studerar 2015-2019, INRIKES födda
(Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF)

Ser man på hur andelen inrikes födda UVAS i Årjäng har förändrats över tid har det skett en minskning överlag mellan 2015 och 2019, där den största minskningen skett bland inrikes födda män mellan 25-29 år.

Bland kvinnor som varken arbetar eller studerar har andelen minskat med 1,5 procentenheter i den yngre gruppen, och 6,3 procentenheter bland 25-29-åringar. Andelen män födda i Sverige som varken studerar eller arbetar har de senaste fem åren minskat med 5,6 procentenheter bland 16-24-åringar och med hela 21,3 procentenheter bland 25-29-åringar.

I och med att närheten till Norge påverkar siffrorna bör rimligen andelen UVAS stiga när valutakurs och andra faktorer gör det mer fördelaktigt att arbeta i Norge, och sjunka när det är mindre fördelaktigt. Det är också rimligt att anta att coronapandemin och det faktum att gränsen mellan Norge och Sverige varit stängd under en stor del av de senaste två åren har påverkat arbetspendlingen över gränsen, vilket vi får se i en senare uppdatering.

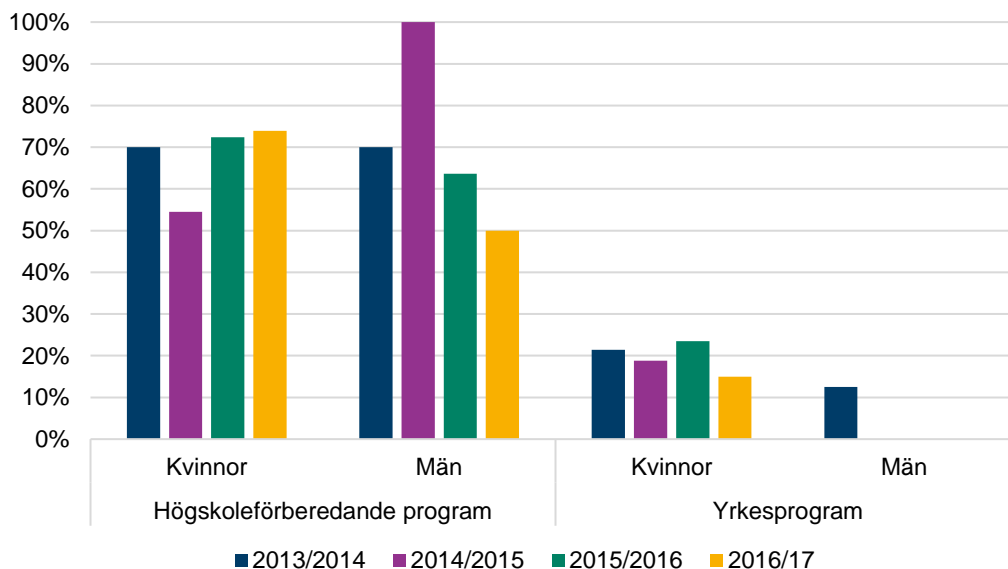

Figur 11: Unga i kommunen som varken arbetar eller studerar 2015-2019, UTRIKES födda
(Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF)

Även för utrikes födda unga i Årjäng som varken arbetar eller studerar syns en markant minskning över de senaste fem åren för båda könen och i båda åldersgrupperna. Bland kvinnor har andelen minskat med 18 procentenheter för kvinnor 16-24 år och 25,4 procentenheter för kvinnor 25-29 år. Bland männen har andelen minskat med 4,6 procentenheter för män 16-24 år och 15,9 procentenheter för män 25-29 år.

Övergång till eftergymnasial utbildning

Tittar man på hur andelen elever folkbokförda i kommunen som inom tre år efter avslutad gymnasieutbildning påbörjat eftergymnasiala studier är bilden blandad i de fyra senaste årskullarna.

Figur 12: Övergång till eftergymnasial utbildning inom tre år efter gymnasiet
(Källa: SCB)

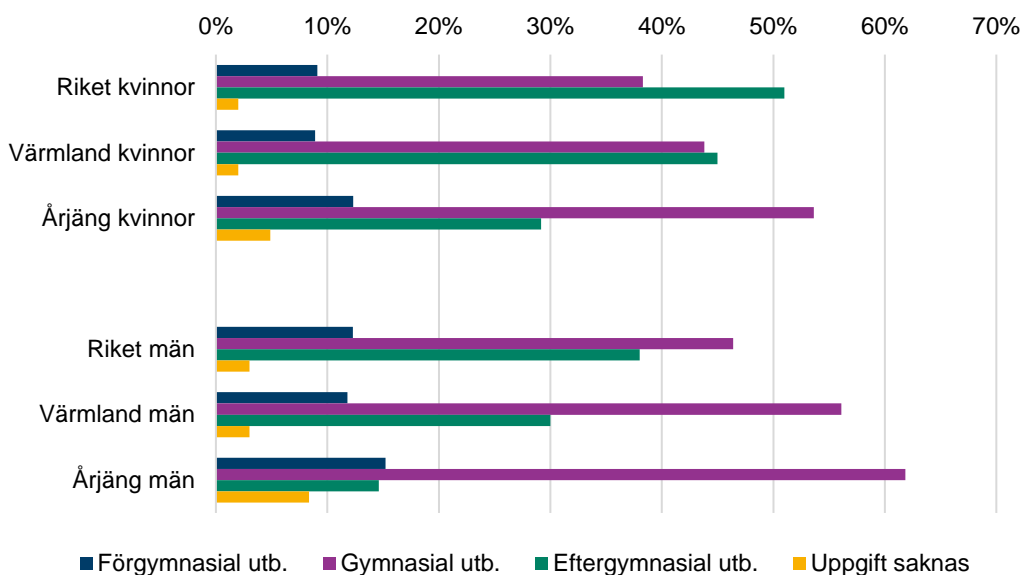
Bland Årjängs kvinnor som gått en högskoleförberedande utbildning på gymnasiet hade 70 procent av de som tog studenten våren 2014 gått vidare till en högre utbildning tre år senare. Den siffran sjönk till sjönk något för efterföljande kull, för att nästa år stiga till drygt 72 procent. I den senaste kullen var det nästan 74 procent av kvinnorna som gått vidare till eftergymnasiala studier inom tre år. Av de män i Årjäng som gått en högskoleförberedande gymnasieutbildning och som tog studenten våren 2014 gick också 70 procent vidare till högre utbildning inom tre år, och efterföljande år gick samtliga av de nio männen som tog studenten från högskoleförberedande program vidare till högre studier inom tre år. Denna siffra har sedan sjunkit i de efterföljande kullarna.

Bland studenter som valt ett yrkesprogram på gymnasiet är det långt färre som läser vidare på högskola, men det är ju också en stor del av syftet med yrkesprogrammen – att utbilda mot konkreta, befintliga behov på arbetsmarknaden.

Här behöver man ha i åtanke att kullarna är små i kommunen. Totalt har kullarna omfattat i snitt 43 kvinnor och 34 män under de aktuella åren. På de högskoleförberedande programmen har kullarna i snitt bestått av 26 kvinnor och 10 män, och på yrkesprogrammen 17 kvinnor och 23 män. Små värden gör att varje individs beslut att studera vidare eller inte får stort genomslag på den procentuella fördelningen, och därför ser vi de här drastiska svängningarna från en kull till en annan.

Utbildningsnivå

Diagrammen för utbildningsnivå visar högsta avslutade utbildning, inte hur många som har en viss utbildning. En person som räknas in i "Eftergymnasial utbildning > 3 år" har ju även förgymnasial utbildning, gymnasial utbildning, och eftergymnasial utbildning, men räknas bara i kategorin för hans högsta avslutade utbildning.

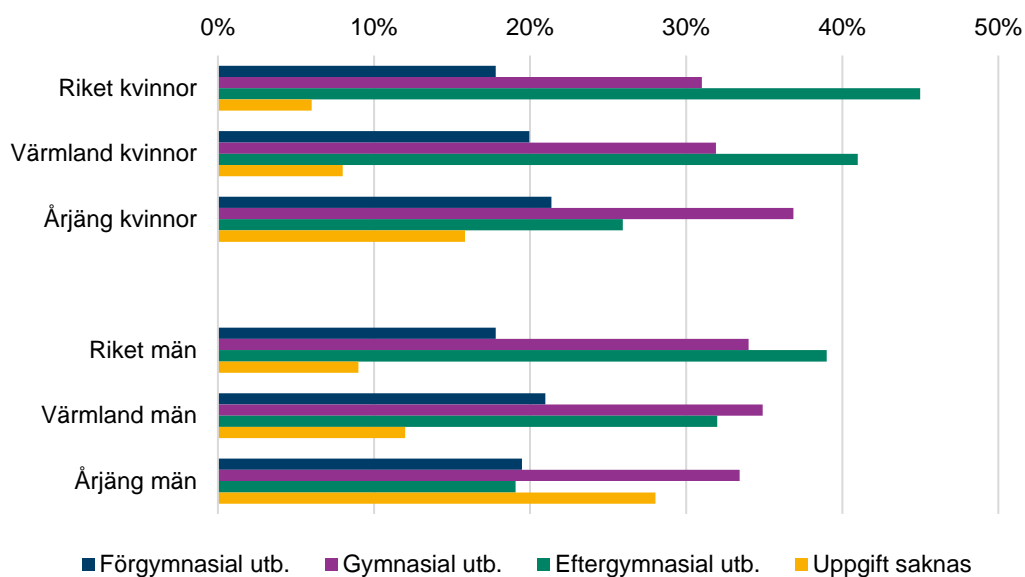
Figur 13: Utbildningsnivå bland befolkningen 25-64 år, 2020
(Källa: SCB)

Det är fler invånare mellan 25-64 år i Årjäng vars högsta avslutade utbildning är förgymnasial eller gymnasial jämfört med Värmland och riket. Årjäng halkar alltså efter något vad gäller eftergymnasial utbildning.

I Årjäng är det 29 procent av alla kvinnor mellan 25-64 år vars högsta utbildning är eftergymnasial, jämfört med 45 procent av de värmländska kvinnorna och 51 procent av kvinnorna i riket. I Årjäng är det istället 66 procent av kvinnorna mellan 25-64 år som har som högst grundskole- eller gymnasieutbildning jämfört med 53 procent i Värmland och 47 procent i riket.

Bland samtliga män som är 25-64 år och folkbokförda i Årjäng är det 15 procent vars högsta utbildning är eftergymnasial utbildning, jämfört med 30 procent i länet och 38 procent i riket. Andelen män som högst har grundskole- eller gymnasieutbildning är i Årjäng 77 procent, jämfört med 68 procent i Värmland och 59 procent i riket som helhet.

Bland kvinnor mellan 25-64 år är det i Årjäng fem procent där uppgift om utbildning saknas, medan det är två procent i länet och riket som helhet. Bland männen i Årjäng är det åtta procent som saknar uppgift om utbildning, jämfört med tre procent i Värmland och riket.

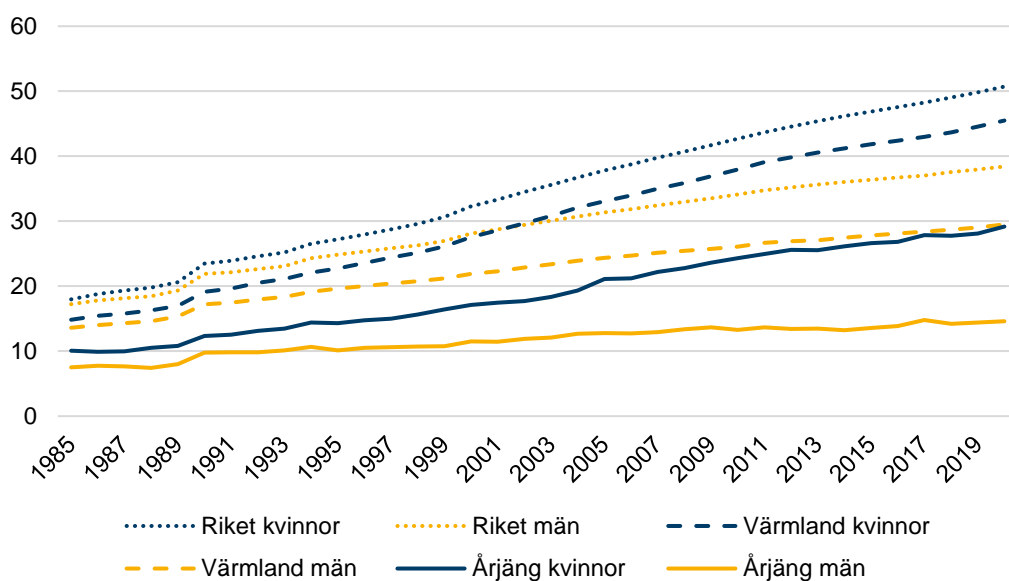
Figur 14: Utbildningsnivå bland befolkningen 25-64 år, UTRIKES födda, 2020
(Källa: SCB)

Bland de utrikes födda kvinnorna mellan 25-64 år i Årjäng är det 26 procent vars högsta avslutade utbildning är eftergymnasial, jämfört med 41 procent av de utrikes födda kvinnorna i länet och 45 procent på riksnivå. I Årjäng är det 58 procent av utrikes födda kvinnor mellan 25-64 år som har högst en grundskole- eller gymnasieutbildning jämfört med 52 procent i Värmland och 49 procent i riket.

Bland utrikes födda män som är 25-64 år och folkbokförda i Årjäng har 19 procent en eftergymnasial utbildning, jämfört med 32 procent i länet och 39 procent i riket. Andelen som högst har grundskola eller gymnasium är i Årjäng 53 procent, jämfört med 56 procent i Värmland och 52 procent i riket som helhet.

Bland utrikes födda kvinnor mellan 25-64 år är det i Årjäng 16 procent där uppgift om utbildning saknas, jämfört med åtta procent i Värmland och sex procent i riket. Bland de utrikes födda männen är det i Årjäng 28 procent där uppgift om utbildning saknas, jämfört med 12 procent i Värmland och nio procent i riket.

En faktor att ta i beaktande när vi tittar på data uppdelade på inrikes och utrikes födda är att det i Värmland finns en större mängd invånare som är födda i Norge jämfört med de flesta andra regioner, framför allt i kommunerna längs gränsen.

Figur 15: Andel (%) av befolkningen 25-64 år med eftergymnasial utbildning, 1985-2020
(Källa: SCB)

När vi tittar på hur andelen av hela befolkningen i arbetsför ålder som har en eftergymnasial utbildning, inklusive forskarutbildning, har utvecklats över tid ser vi stora könsskillnader. 1985 var det ganska liten skillnad mellan andelarna kvinnor och män som hade en eftergymnasial utbildning, men under de följande 35 åren har andelen kvinnor med eftergymnasial utbildning ökat mer än andelen män.

I riket ökade andelen kvinnor 25-64 år med en eftergymnasial utbildning från 18 procent 1985 till 51 procent 2020. Andelen män ökade från 17 procent till 38 procent. Medan andelen kvinnor med eftergymnasial utbildning ökade med 33 procentenheter ökade andelen män med 21 procentenheter. 1985 var det en procentenhet fler kvinnor med en eftergymnasial utbildning än män, men 2020 var skillnaden 12 procentenheter.

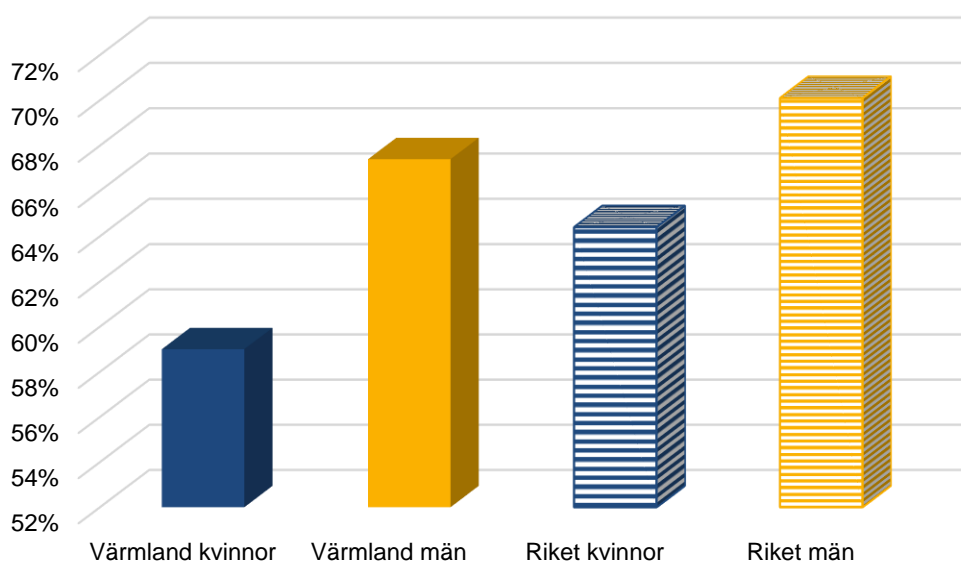
I Värmland ökade andelen kvinnor 25-64 år med en eftergymnasial utbildning från 15 procent 1985 till 46 procent 2020. Andelen män ökade från 14 till 30 procent. Medan andelen kvinnor med eftergymnasial utbildning ökade med 31 procentenheter ökade andelen män med ungefär hälften så mycket, 16 procentenheter. 1985 var det en procentenhet fler kvinnor än män med en eftergymnasial utbildning, men 2020 var skillnaden 16 procentenheter.

I Årjäng ökade andelen kvinnor 25-64 år med en eftergymnasial utbildning från 10 procent 1985 till 29 procent 2020. Andelen män ökade från 8 procent till 15 procent. Medan andelen kvinnor med eftergymnasial utbildning ökade med 19 procentenheter ökade andelen män med sju procentenheter. 1985 var det två procentenheter fler kvinnor med en eftergymnasial utbildning än män, men 2020 var skillnaden 14 procentenheter.

Sysselsättning

Personer som utfört minst en timmes arbete under en mätvecka, antingen som anställd, företagare eller medhjälpare i ett familjeföretag, räknas som sysselsatta. Sysselsättningsgraden visar hur stor andel av befolkningen i arbetsför ålder som är sysselsatt. När man säger befolkningen i arbetsför ålder menar man vanligtvis personer i åldern 20-64 år, men SCB:s arbetskraftsundersökningar baseras på befolkningen 15-74 år.

För att exemplifiera sysselsättningsgraden kan man tänka sig ett samhälle med totalt 130 invånare där 100 personer är mellan 15-74 år gamla och 60 personer är sysselsatta. Sysselsättningsgraden blir då 60 procent (60/100).

Figur 16: Sysselsättning per kön 2021, Värmland och riket
(Källa: SCB)

Då sysselsättningsgraden inte är tillgänglig på kommunnivå får vi se på Värmland som helhet. Det är dessutom vanskligt att jämföra 2021 års siffror med tidigare år, på grund av att arbetskraftsundersökningarna (AKU) sedan den 1 januari 2021 anpassats till EU:s nya ramlag vilket innebär förändringar i bland annat definitionen av sysselsatta och av urvalet. Till exempel klassas inte längre vissa långtidsfrånvarande som sysselsatta, och det har medfört en ökning av antalet personer som klassas som ej i arbetskraften 2021 jämfört med föregående år. SCB har gjort en dubbelmätning under 2021 för att kunna länka 2021 med äldre tidsserier, så på sikt kommer vi återigen att kunna se förändringar över tid³.

Värmlands sysselsättningsgrad ligger under rikets både bland kvinnor och män. 2021 var 59 procent av kvinnorna i Värmland sysselsatta, jämfört med 64,4 procent på riksnivå. Bland männen var det i Värmland 67,4 procent sysselsatta jämfört med 70,1 procent i riket som helhet.

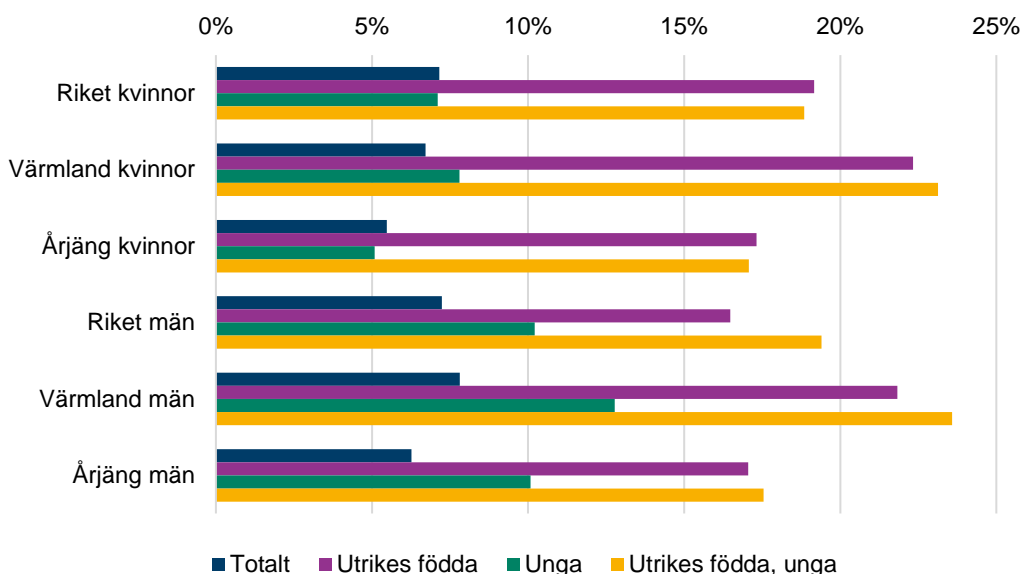
Sysselsättningsgraden baseras på de individer som är registrerade som förvärvsarbetande i den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken, RAMS. De flesta som arbetspendlar över en landsgräns registreras inte som förvärvsarbetande, vilket innebär att sysselsättningen i regioner som har en högre gränspendling underskattas.

³ <https://scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/arbetsmarknad/arbetskraftsundersokningar/arbetskraftsundersokningarna-aku/produktrelaterat/aktuellt/information-om-inforande-av-ny-ramlag-2021-i-aku/>

Arbetslöshet

Arbetslöshet kan uttryckas som antalet arbetslösa och som andelen arbetslösa av den registrerade arbetskraften. Arbetslöshet mäts alltså inte mot befolkningen i arbetsför ålder som sysselsättningsgraden utan mot det totala antalet sysselsatta och arbetslösa personer i befolkningen.

För att sätta arbetslöshetsmättet i ett sammanhang kan man tänka sig ett samhälle med 100 personer i arbetsför ålder. 60 personer är sysselsatta och 20 personer är arbetslösa. Arbetslösheten uppgår då till 25 procent (20/80).

Figur 17: Arbetslöshet som andel av den registrerade arbetskraften, december 2021
(Källa: Arbetsförmedlingens månadsstatistik)

Samtliga grupper jämförs som andel av den registrerade arbetskraften (antal sysselsatta + arbetslösa). I Arbetsförmedlingens månadsstatistik ingår alla inskrivna arbetslösa mellan 16-64 år.

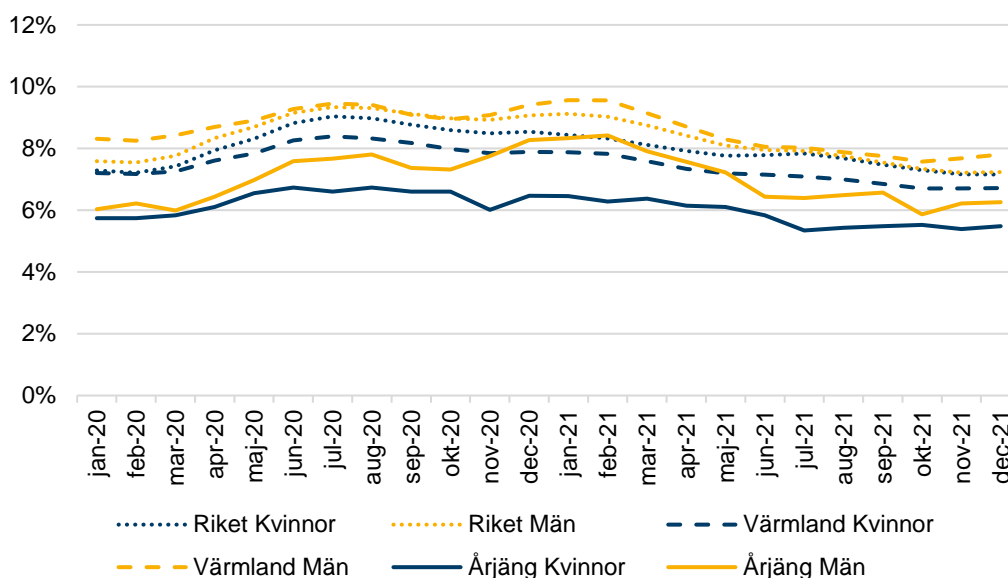
Ser vi på arbetslösheten i Årjäng jämfört med Värmland och riket som helhet så ligger kommunen lägre än både Värmland och riket när det gäller kvinnors arbetslöshet. Bland männen i Årjäng är arbetslösheten lägre än läns- och rikssnitten i samtliga grupper utom för utrikes födda män, där den är högre än rikssnittet men lägre än snittet för Värmland.

På riksnivå var arbetslösheten bland både kvinnor och män 7,2 procent i december 2021. I Värmland var arbetslösheten bland kvinnor 6,7 procent och bland män 7,8 procent. I Årjäng var arbetslösheten bland kvinnor 5,5 procent och bland män 6,3 procent.

I riket var 19,2 procent av de utrikes födda kvinnorna i arbetskraften arbetslösa och 16,5 procent av männen. Bland utrikes födda kvinnor i Värmland var arbetslösheten 22,3 procent och bland männen 21,8 procent. I Årjäng var 17,3 procent av kvinnorna och 17,1 procent av männen arbetslösa.

Bland unga 18-24 år var arbetslösheten i december 7,1 procent bland kvinnorna på riksnivå och 10,2 procent bland männen. Bland de värmländska unga kvinnorna var arbetslösheten 7,8 procent och bland männen 12,8 procent. I Årjäng var 5,1 procent av kvinnorna och 10,1 procent av männen mellan 18 och 24 år arbetslösa.

Bland unga som är utrikes födda var arbetslösheten i december 18,8 procent bland kvinnorna och 19,4 procent bland männen i riket. I Värmland var 23,1 procent av kvinnorna och 23,6 procent av männen arbetslösa. I Årjäng var 17,1 procent av kvinnorna och 17,5 procent av männen arbetslösa i december 2021.

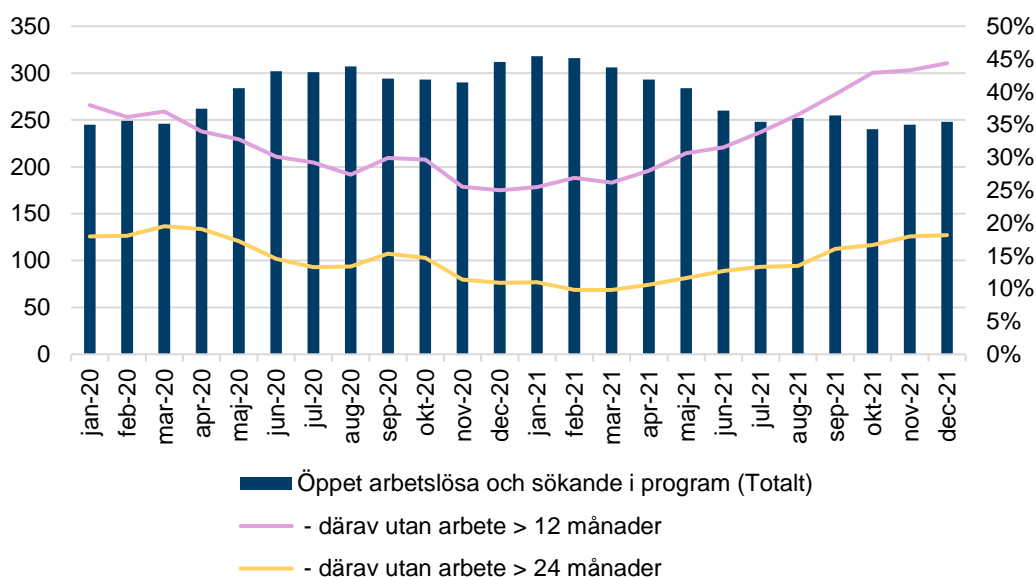
Figur 18: Andel arbetslösa kvinnor och män i riket, länet och kommunen, över tid
(Källa: Arbetsförmedlingens månadsstatistik)

Det kan vara intressant att se hur arbetslösheten bland kvinnor och män rört sig under de senaste två åren, med tanke på coronapandemin och dess påverkan. Årjäng (heldragen linje) jämförs här med Värmland (streckad linje) och riket (prickad linje). De blå linjerna är kvinnor och de gula är män.

Arbetslösheten i Årjäng har varit lägre än riks- och länssnitten för både kvinnor och män under hela perioden januari 2020 till och med december 2021, även om arbetslösheten steg periodvis efter pandemins början i mars 2020. Den högsta arbetslösheten bland kvinnorna i Årjäng uppmättes i juni och augusti 2020, dippade tillfälligt i november 2020 men har sedan sakta gått neråt. I slutet av 2021 var kurvan i princip helt plan.

Arbetslösheten steg brantare för männen än för kvinnorna efter pandemins start och har legat något högre under hela perioden. I februari 2021 var arbetslösheten som högst bland männen, men sjönk sedan tillbaka till liknande nivåer som innan pandemin. Framåt slutet av 2021 steg arbetslösheten bland männen i Årjäng svagt, men kurvan är relativt plan.

Bland kvinnor i Årjäng var arbetslösheten något lägre i december 2021 jämfört med januari 2020, men bland män var den en aning högre än utgångsläget. I länet och riket som helhet var arbetslösheten något lägre i december 2021 jämfört med januari 2020.

Figur 19: Långtidsarbetslösa kvinnor och män som andel av alla arbetslösa i kommunen, januari 2020 – december 2021

(Källa: Arbetsförmedlingens månadsstatistik)

Coronapandemin har i flera avseenden inneburit ytterligare utmaningar för de som redan innan pandemin stod långt ifrån arbetsmarknaden. Antalet långtidsarbetslösa har ökat relativt stort i länet som helhet mellan januari 2020 och december 2021.

Den totala arbetslösheten i antal personer visualiseras av staplarna och läses av mot den vänstra axeln. Linjerna visar den procentuella andel som varit arbetslösa i mer än 12 eller 24 månader och läses av mot den högra axeln.

Av samtliga 245 personer som var folkbokförda i Årjäng och arbetslösa i januari 2020 var det 93 personer (38 procent) som varit utan arbete i minst 12 månader och 44 personer (18 procent) som varit utan arbete i 24 månader eller längre. I december 2021 var det totalt 248 personer som var arbetslösa i kommunen, och av dessa hade 110 personer (44 procent) varit utan arbete i minst 12 månader och 45 personer (18 procent) hade varit utan arbete i minst 24 månader.

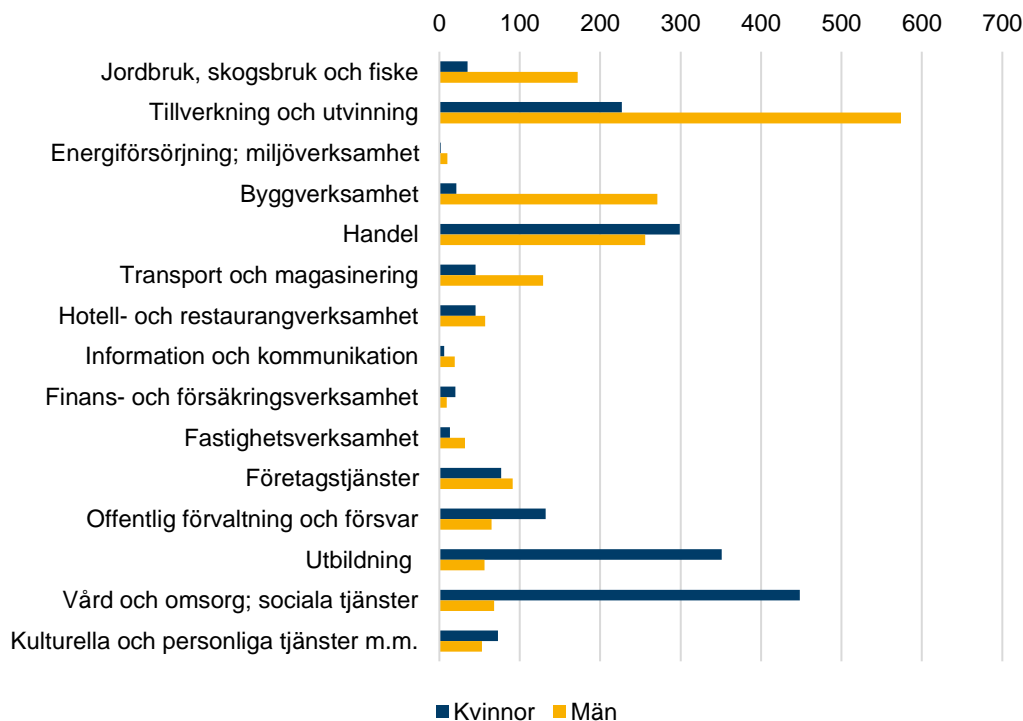
Den månad med flest arbetslösa under perioden var januari 2021, då 318 personer folkbokförda i Årjäng var arbetslösa. I december 2021 var det flest arbetslösa personer som varit utan arbete i minst 12 månader, 110 personer. April 2020 var den månad då flest varit utan arbete i minst 24 månader, 50 personer.

Från januari 2020 till högsta punkten i januari 2021 ökade antalet arbetslösa i kommunen med 30 procent. Sett över hela perioden har dock antalet arbetslösa i kommunen ökat marginellt, från 245 till 248 personer, en ökning med en procent.

Långtidsarbetslösheten har dock stadigt fortsatt uppåt, åtminstone de som varit arbetslösa längre än 12 månader men ännu inte 24 månader. Antalet personer som varit utan arbete i minst 12 månader har ökat från 93 personer i januari 2020 till 110 personer i december 2021, en ökning på 18 procent. Antalet personer som varit utan arbete i minst 24 månader har under samma period ökat från 44 till 45 personer, en ökning med två procent.

Köns- och åldersfördelning per bransch

Värmland har en mycket könssegregerad arbetsmarknad, vilket blir tydligt när vi tittar på inom vilka branscher kvinnor respektive män arbetar.

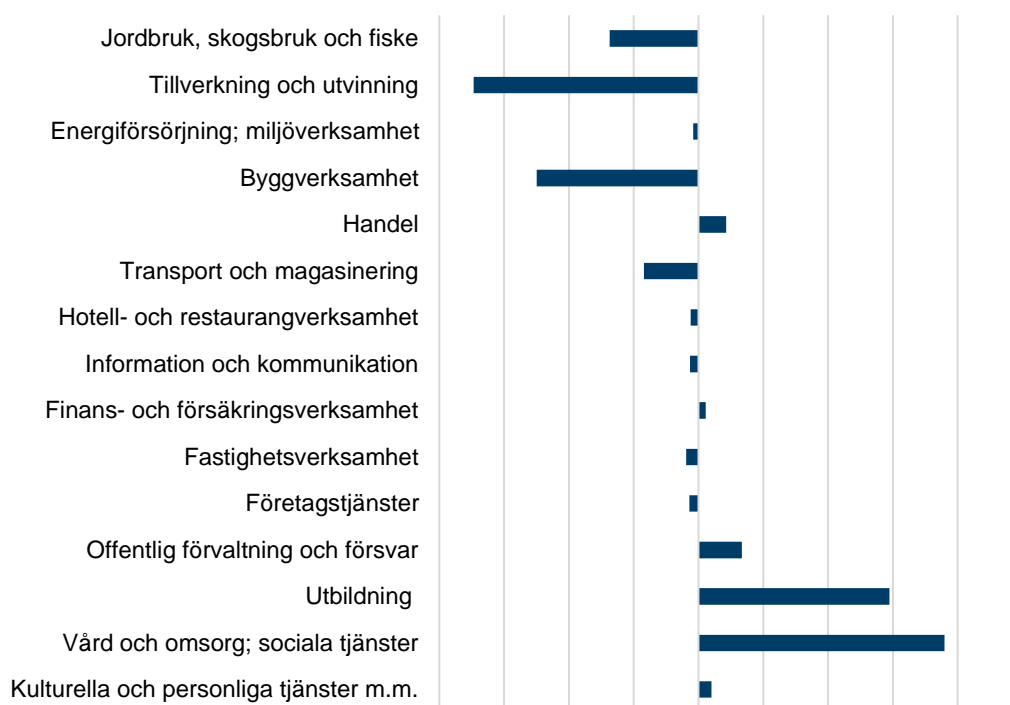
Figur 20: Förvärvsarbetande kvinnor och män 20-64 år med bostad i kommunen efter näringsgren

(Källa: SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik, RAMS)

Enligt SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS) var det 1 863 kvinnor och 1 895 män mellan 20-64 år och folkbokförda i Årjäng som förvärvsarbetade 2020. Av dessa arbetade 42 kvinnor och 33 män inom en okänd verksamhet enligt Svensk Näringsgrensindelning (SNI) och är inte inkluderade i ovanstående diagram.

Det är tydligt att det största antalet kvinnor finns inom vård, omsorg och sociala tjänster, utbildning och handel. 60 procent av kvinnorna (1 098 kvinnor) i Årjäng arbetar inom dessa trenäringsgrenar. Bland männen är det framför allt tillverkning och utvinning, byggverksamhet och handel som dominerar, där totalt 58 procent (1 101 män) arbetar.

Den bransch där det minsta antalet kvinnor arbetar är energiförsörjning och miljöverksamhet, och branschen med det minsta antalet män anställda är finans- och försäkringsverksamhet.

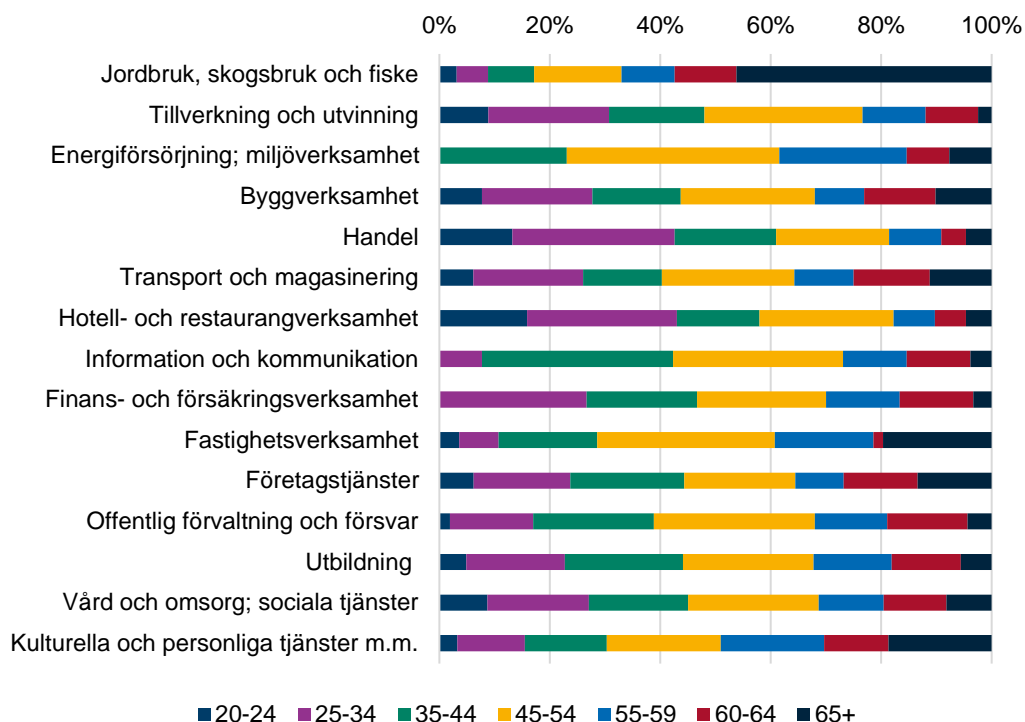
Figur 21: Underskott eller överskott av kvinnor 20-64 år med bostad i kommunen efter näringsgren

(Källa: SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik, RAMS)

Diagrammet ovan visar istället branschernas under- eller överskott av kvinnor (antalet kvinnor anställda i branschen minus antalet män). De branscher som har ett stort underskott av kvinnor (mansdominerade) finns på den vänstra sidan om axeln, och de branscher som har ett stort överskott av kvinnor (kvinnodominerade) finns på den högra sidan.

Genom att enbart titta på underskott eller överskott av kvinnor⁴ blir det tydligt hur stor obalans det är i de mest mans- och kvinnodominerade branscherna. Ju längre stapeln är, desto större obalans. Att de branscher som har de största obalanserna också överlag är de branscher där de flesta förvärvsarbetande är anställda spår på den könsuppdelade arbetsmarknaden ytterligare.

⁴ Här har vi valt att titta på underskott och överskott av kvinnor, men man kan självklart välja att titta på underskott och överskott av män. Då hade istället mansdominerade branscher visats på höger sida axeln och kvinnodominerade på vänster sida, men den sneda fördelningen kvarstår och hade alltså enbart blivit spegelvänd.

Figur 22: Åldersfördelning bland de anställda i branscherna

(Källa: SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik, RAMS)

Genom att titta på åldersstrukturen i näringsgrenarna kan man skapa sig en ungefärlig uppfattning om kommande pensionsavgångar inom respektive bransch. Här har vi även inkluderat gruppen 65+ för att se hur många personer 65 år och äldre som fortfarande är förvärvsarbetande.

Jordbruk, skogsbruk och fiske har den största andelen äldre förvärvsarbetande, där 57 procent av de anställda är 60 år och äldre. Här ingår ett stort antal skogsägare som äger och förvaltar skog och inte i egentlig mening förvärvsarbetar, men inte desto mindre behöver en yngre generation i sinom tid ta över.

Hotell och restaurang och handel är de branscher som har de största andelarna yngre anställda. Inom hotell och restaurang är hela 82 procent är 54 år eller yngre, och inom handel är motsvarande siffra 81 procent.

